

F. W. Winterbotham, *Ultra*. Mladinska knjiga, Ljubljana 1976, 203 str.

Britanska uradna cenzura je šele leta 1974 dovolila, da se je vsaj delno dvignila zavesa, ki je do takrat zakrivala eno najbolj varovanih skrivnosti druge svetovne vojne. Na njen predvečer je namreč britanski tajni službi uspelo, da je s pomočjo sorodne poljske organizacije dobila v roke nemško šifrirno aparaturo »Enigmo« in da je ob velikih naporih svojih najboljših matematikov in kriptografov razrešila nemške šifre.

Britanci so tako dobili v roke ključ do najbolj varovanih skrivnosti Tretjega Reicha; iz poročil in ukazov njihovih vrhov, vključno samega Hitlerja, so že vnaprej vedeli za veliko večino nemških akcij. Informacije, ki so jih dobili z dešifriranjem takih depeš, so bile označene kot »Ultra-tajne«, od tod naslov knjige obveščevalnega oficirja F. W. Winterbothama, ki je v slovenskem prevodu izšla v zbirki »Navzkrižja druge svetovne vojne«.

Delo prikazuje napore za razrešitev šifer, sistem razdeljevanja tako dobljenih informacij, prizadevanja, da Nemci ne bi izvedeli, da so njihove šifre razrešili, kot tudi veliko vlogo, ki jo je »Ultra« odigrala pri vojaških naporih zahodnih zaveznikov. Delo samo nam odpira povsem nov in nesluten vidik v zgodovini druge svetovne vojne. Značilno pa je, da o vzhodni fronti ni govora, kar naj bi pričalo o tem, da sovjetskega zaveznika niso seznanili s svojim odkritjem, niti mu niso pošiljali informacij, ki so se nanašale nanj. Kar se tiče Jugoslavije, avtor le z nekaj vrsticami omeni zlom v šestoprilski vojni.

Ko sledimo avtorjevemu popisu zavezniških začetnih polomov, težavnega preobrata, kjer je zmaga često visela na nitki, kot tudi končnega prodora na zahodu, se nam nehoče in kar nezgodovinsko zastavlja vprašanje, kako bi potekala vojna na teh bojiščih, če zahodni zavezniki ne bi vnaprej vedeli za nemške namere. Verjetno lahko tvegamo domnevo, da bi se vojna precej podaljšala, sam avtor pa glede tega omenja možnost, da bi se s Sovjeti srečali na Renu.

Kot največje uspehe »Ultre« navaja avtor zmago v »Bitki za Anglijo«, preboj pri El Alameinu, obkolitev nemških armad pri Falaisu, ki po njegovem pomeni začetek konca vojne na zahodu. Izredno veliko vlogo naj bi imela »Ultra« tudi pri za Britanijo življenjsko pomembni zmagi na Atlantiku, svoj delež pa je prispevala tudi k preobratu v Burmi. Japonci so namreč uporabljali verzijo nemške »Enigme«.

V luči teh novih odkritij je mogoče z novega vidika vrednotiti delovanje mnogih zahodnih vojskovodij. Verjetno najboljši zahodni general Patton je pridno uporabljal informacije »Ultre«, njegov večni tekmeec Montgomery pa je bil do njih precej zadržan.

Avtor »Ultre« tudi sam odgovarja na še eno vprašanje, ki se nam postavlja ob branju njegove knjige: kako to, da so kljub informacijam »Ultre« zavezniki potrebovali toliko časa za zlom Nemčije. Informacije same pač niso dovolj, potrebna je oborožena sila in zavezniki so svojo kratkovidnost v obdobju med obema vojnama drago plačali v prvi fazi vojne.

Samo delo pušča še nekatera odprta vprašanja, ki jih tudi samo nakazuje, tako delež Poljakov, ki tudi sami pripravljajo svojo inačico »Ultre«, delež Američanov na tem področju, za katere je znano, da so japonske šifre razrešili že na predvečer Pearl Harbourja (pa ga vseeno niso znali preprečiti), kot tudi delež obravnavane obveščevalne službe pri zavezniški zmagi v drugi svetovni vojni. V povojnem zgodovinsko-pisju so znani primeri, ko si določene države ali službe lastijo levji delež pri zmagi, vendar pa bi vse te prispevke mogli primerjati z ogromnim mozaikom, v katerem pa ima delovanje »Ultre« prav gotovo pomembno mesto.

Andrej Vovko

Wulf Schwarzwaller, Führerjev namestnik. Založba Borec, Ljubljana 1976, 229 str.

Charles Douglas Home, Rommel. Založba Borec, Ljubljana 1976, 137 str.

»Führerjev namestnik« Wulfa Schwarzwallerja je — kot pove že naslov — življenjepis Rudolfa Hessa, edinega še danes v Spandauu zaprtega Hitlerjevega sodelavca. V njem zasleduje Schwarzwaller celotno Hessovo življenjsko pot od rojstva v Aleksandriji ob koncu preteklega stoletja (1894), prek njegovih prvih